

Vooruit met de bonte geit

Vijf jaar geleden verscheen in dit blad een artikel over de Nederlandse bonte geit met de strekking: het aantal baart geen zorgen, wel is er onzekerheid over de identiteit. Over die identiteit is nu wel overeenstemming. Maar de vraag is nu hoe dat te bereiken en vervolgens te handhaven.

De Nederlandse bonte geit is in fokrichting en type een zuivere melkgeit. Ze heeft een vaste plaats bij een deel van de professionele geitenhouders. Maar ook in de hobbysfeer heeft ze haar aanhangers. Op zich is dit een situatie die perspectief biedt voor de instandhouding van het ras. Maar aan de andere kant schuilen hierin ook weer gevaren. De professionele geitenhouder zal vooral een melkrijk dier in zijn stal willen hebben. Bij de hobbyist zal een fraai type een voorname rol spelen. Melk speelt daarbij een minder grote rol, die moet hij toch maar zien kwijt te raken. Toch hebben alle betrokkenen zich verzameld in de Fokgroep Bont en wordt er een gezamenlijk beleid uitgedragen. Deze samenwerking is zeker nodig, want er zijn bedreigingen van meerdere kanten.

De bonte geit is sterk verwant aan de Nederlandse witte geit. De erfelijke factor bont is recessief ten opzichte van éénkleurig. Uit een paring van een witte bok en een witte geit kunnen dus bonte nakomelingen geboren worden. Als zodanig is de bonte geit door fokker en voormalig bestuurder Ane Visser wel aangeduid als een witte geit met vlekken. Maar zo simpel ligt het toch niet. Een bonte geit moet wel een zeker minimum aan kleur hebben. Het is niet zoals bij runderen dat een dier met een minimaal vlekje nog voor bont

kan doorgaan. Verschil moet er blijven. De populatie bonte geiten zal in omvang niet zozeer gevaar lopen door deze voortdurende aanvoer vanuit de witten. Probleemvelden zijn meer de inteelt en de erfelijke vooruitgang. Er zijn betrekkelijk weinig bonte fokbokken en die zijn voor een goed deel verwant. Deze bokken zijn meestal in handen van hobbydierhouders.

Knelpunt bij bokken

De bonte geit kent een open stamboek. Dat wil zeggen dat dieren van buitenaf die aan de standaard voldoen, in het stamboek kunnen worden opgenomen. Daardoor kunnen bonte dieren, geboren uit witte ouders, bonte stamboekdieren worden. Dat geldt alleen voor de vrouwelijke dieren. Voor bokken geldt dat beide ouders bont moeten zijn. En daar ligt een knelpunt voor de fokkerij.

Bij de professionele melkgeitenhouder lopen de bonte dieren tussen de witte in de koppel en deze zullen dus vrijwel altijd door een witte bok gedekt worden. Als zodanig zijn de bonte nakomelingen een bijproduct. De bonte bokken zijn meestal in het bezit van de hobbyboeren. Lang niet iedere hobbyist heeft een eigen bok. Het aantal ingeschreven bonte stamboekbokken bedraagt ongeveer negentig. Volgens stamboeksecretaris Abbink is niet meer

dan de helft daarvan actief in de actuele fokkerij. En verschillende van die bokken zijn ook nog eens verwant. Inteelt ligt op de loer. Om inteelt te beperken wordt een roulatiesysteem van bokken voorgesteld (bokkenringen).

Maar daarmee zijn we er nog niet. Als de bonte geit wil meedoen op de commerciële melkgeitenbedrijven, zal er selectie op productie en op gebruikseigenschappen moeten plaatsvinden. Dat moet van goed verervende bokken komen. En hoe kom je daaraan?

Er is nakomelingenonderzoek nodig. Bonte bokken dekken vooral bij de kleine geitenhouders en ze zullen meestal geen grote schare nakomelingen krijgen om een betrouwbare fokwaarde vast te stellen. Dat geldt zowel voor productie als voor exterieur.

Vriendschappelijke judogreep

De hobbyhouder zal de voorkeur geven aan een fraai exterieur volgens de rasstandaard. De melkgeitenhouder zal meer de nadruk leggen op goede melkproductie-eigenschappen. Bokkenmoeders zullen een hoge productie moeten hebben die ruim boven het bedrijfsgemiddelde ligt. Daarvoor is deelname aan melkcontrole nodig en dat brengt kosten met zich mee. Hetzelfde geldt voor exterieur. Er wordt al veel aandacht besteed aan een objectieve en uniforme beoordeling van het exterieur. Maar het blijft mensenwerk. Het heeft in de rundveehouderij jaren gekost om de stamboekinspecteurs op één lijn te krijgen. Om dit zo te houden is een continue vergelijking en training nodig. Nu zijn er bij de geiten minder inspecteurs, maar ook hier zal voortdurend de vinger aan de

Inspecteur P. Van Haperen neemt de stokmaat

pols moeten worden gehouden. Anders worden de verschillen tussen dochtergroepen vertroebeld door menselijke verschillen in beoordeling.

Maar hoe krijg je alle zaken ingevuld? De meeste bonte bokken staan bij de hobby-

dierhouders. Daar zijn geen grote nakomelingengroepen te verwachten. En dus ook geen betrouwbare fokwaardes. De melkgeitenhouder wenst bokken met een bekende fokwaarde. Maar hij zal zelf niet snel een bonte bok gebruiken, juist omdat

een goede fokwaarde ontbreekt. Je blijft op die manier ronddraaien, zoals een hond die naar zijn staart hapt. De hobbydierhouder heeft de bonte bokken en de melkgeitenhouder heeft de aantallen geiten die nodig zijn om de populatie op grootte te houden. Beide groepen hebben elkaar op deze wijze vast in een vriendschappelijke judogreep.

Bokkenring of verder?

Toch zal er een uitweg moeten komen. Met de huidige opzet is weinig genetische vooruitgang te verwachten. De bokkenringen geven slechts een ontsnapping aan het pad van de inteelt. In dit licht kan ook de mogelijkheid van nucleusfokkerij worden gezien. Een nucleus is een fokkerijkern, waarbij hoogwaardige dieren worden bijeengebracht en intensief getest. Van de beste dieren uit deze nucleus kunnen dan zonen als proefbokken worden uitgezet, voor KI of voor natuurlijke dekking. En de vrouwelijke nakomelingen zijn potentiële bokmoeders.

Nucleusfokkerij is ruim twintig jaar geleden al eens overwogen door de geitenmelkcoöperatie Amalthea, maar strandde in het geheel van aanloopmoeilijkheden waar de geitenhouderij toen mee kampte. Het idee is later uitgewerkt door Joost van Dijk in een Wageningse scriptie.

In een nucleusopzet kunnen de verschillen tussen de hobbydierhouder en de melkgeitenhouder worden overbrugd. In plaats van in een judogreep kunnen ze dan hand in hand naar instandhouding en verbetering van het ras. En dan gaat de bonte geit, met haar zwarte en bruine variëteit, een kleurrijke toekomst tegemoet. ●